

HET WOORD VAN DE WEEK

20e jaargang nr. 10

6 maart 1967

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Onder deze titel zullen in de komende periode een aantal leden van het Humanistisch Verbond antwoord geven op de hierboven genoemde vraag. Een ieder heeft daar zijn eigen persoonlijke kijk op en wij meenden dat het voor onze lezers toch wel interessant is te weten, hoe deze vraag door anderen wordt beantwoord.

Wij hebben daarvoor een aantal leden uitgenodigd en zijn hen erkentelijk voor de medewerking, die zij willen verlenen. Bij onze keuze hebben wij gelet op leeftijd, beroep, ontwikkeling. Daarmee hopen wij te bereiken dat iedere groepering tot zijn recht komt al zullen daarmee niet alle meningen zijn uitgeput.

Als u t.z.t. uw mening voor deze rubriek eens naar voren wilt brengen, dan zullen wij dit zeer op prijs stellen.

De redactie

G. A. Kooy

Wanneer wij, zoals het existentialisme wil, voortdurend keuzen dienen te doen, dan heeft mijn humanist- worden beschamend weinig met kiezen van doen. Het gezin, waarbinnen ik opgroeide, maakt mij, ofschoon het zich links-vrijzinnig noemde, tot humanist en zulks zonder voelbare aandrang. Mijn geadoreerde vader — hij stierf, toen ik ongeveer 13 jaar oud was — was de belichaming van sociale bewogenheid en tolerantie jegens andersdenkenden. (Zijn beste vrienden waren gereformeerden en katholieken.) Mijn moeder, een zeer zakelijke vrouw, toonde, eenmaal alleen gesteld voor de opvoeding van een zoon in zijn puberteit, een karaktergaafheid en -vastheid, die mij altijd zal bijblijven. Zij durfde verschillende door de nazi's gezochte verzetsmensen een schuilplaats te bieden en zij deed dat kennelijk, omdat dit voor haar een gewetenszaak was. Het was in Indonesië langs een zgn. demarcatielijn, dat ik — ik was plm. 20 jaar oud intussen — voor mijzelf geleidelijk de levensovertuiging omljnde, die ik van thuis, meer door daden dan door diepzinnige gesprekken, had meegekregen. Die toentertijd tussen patrouille lopen en vuurcontacten door gearticuleerde overtuiging veranderde nadien in essentie niet meer. Terloops zij opgemerkt, dat de oprichting van een Humanistisch Verbond in de periode, waarin ik mijn humanisme voor mijzelf duidelijker gestalte gaf, mij volslagen ontging. (Als die oprichting al in de Nederlandse kranten, die ons gewoonlijk met

veel vertraging bereikten, vermeld heeft gestaan, dan was het nieuws, dat mij toen zeer weinig interesseerde.)

Mijn toetreding tot het Humanistisch Verbond dateert van '55 of '56. Een collega bewerkte me, overigens uitdrukkelijk stellende, dat ik zou worden voorgedragen voor het bestuurslidmaatschap van de Wageningse gemeenschap. (Ik wens uitdrukkelijk te verklaren, dat ik ondanks en niet dankzij dit vooruitzicht toetrad.) Ik werd HV-lid, zoals ik lid geworden ben van andere organisaties, d.w.z., zonder enige innerlijke gedrevenheid, simpelweg zwichtend voor sociale druk. Het was diezelfde sociale druk vooral, die

personalia

Gerrit Andries Kooy, geboren 9-3-1926 te Kedichem (ZH). Ouders bezaten daar een landbouwbedrijf met accent op paardenfokkerij. Hij bezocht de rijks-HBS te Gorinchem, ging vanuit het ondergronds verzet over naar de Stoottroepen. In Stoottroepverband van eind 1945 tot medio 1948 in Indonesië. Studeerde in 1953 af in de sociologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Vervolgens benoemd te Wageningen als assistent van een hoogleraar, werd hij daar zelf hoogleraar (1964). Publiceerde vrij veel, w.o. vooral gezinssociologische studies en een uitvoerige studie over de NSB. Familiale status: echtgenoot en vader van drie kinderen. Geen lid van een politieke partij. Hobby: fokken en exposeren van kleinvee.

2 uitzendingen per week

elke maandagavond van 19.40—19.50 uur de rubriek Geestelijk Leven. (Hilversum I)

elke vrijdagavond van 22.25—22.30 uur de rubriek Kort commentaar. (Hilversum II)

mij door de jaren heen iets liet ondernemen binnen het Verbond. Ik maakte, ruw geschat, 5 à 6 jaar deel uit van het plaatselijk gemeenschapsbestuur en ik vervulde — enige tijd zeer intensief — spreekbeurten in zowel het hoge Noorden als het „donkere” Zuiden. De laatste tijd ben ik nauwelijks meer dan een randlid, daar andere zaken mij te zeer in beslag nemen. Het is niet onmogelijk, dat ik later binnen het HV weer actiever zal zijn. Voorlopig zal ik echter, naar het zich laat aanzien, één dier vele weinig actieve leden blijven.

Het humanisme betekent voor mij heel veel, al word ik mij steeds helderder bewust, dat het in wezen een absurd, vrijwel onleefbaar geloof is (geen aards of hemels loon en evenmin de plezierige scheiding van uitverkorenen en niet-uitverkorenen). Het Humanistisch Verbond betekent voor mij daarentegen heel weinig. Ik moet eerlijkheidshalve verder gaan: voor mij persoonlijk betekent het HV vrijwel niets. Het bevredigt noch mijn emotioneel-religieuze, noch mijn sociale behoeften op enigerlei wijze. Kan ik mij identificeren met het humanisme, met het Verbond kan ik dat niet. Tot recht begrip: dit is allerm minst een verwijt aan het adres van het

georganiseerde humanisme in Nederland. Ik ben nooit ook maar enigszins in het Humanistisch Verbond teleurgesteld geworden. Voor mij was en is nog steeds het HV louter een nuttig werktuig voor de realisatie van een humanere wereld. (Hier veroorloof ik mij wel de kanteekening, dat de nuttigheid van dit instrument in de toekomst primair zal afhangen van degenen die het dan tegenover kerkelijk integralisme en buitenkerkelijk indifferentisme zullen hanteren.) Ik wek een ongeorganiseerde geestverwant doorgaans op, te zorgen, dat hij er bij komt. Ik pleeg hem dan evenwel niet te overreden door te wijzen op de belangrijkheid van zijn toetreding in verband met zijn „zieleheil”. (Zou het om het laatste zijn, dat hij moest kiezen, dan ware misschien zelfs de verwijzing naar de Maatschappij tot Nut van het Algemeen te prefereren. Daar wordt nl. ook erg rationalistisch gepraat, maar soms veel helderder.) Ik tracht hem slechts de instrumentele waarde van het HV te doen zien. Zonder Van Praag c.s. (de werkers van het 11de uur) zouden wij, zeg ik steeds in alle oprechtheid, minder kansen hebben op een wereld van morgen, welke een humane wereld is.

Kort commentaar Een radio-uitzending van vrijdag 24 februari 1967

Gemeier over gebeier

Die dr. Duintjer heeft het geweten, toen hij in zijn proefschrift een stelling opnam over het hinderlijke lawaai van klokgebeier. En dat niet alleen op zon- en feestdagen, maar ook op doorde-weekse. Tegenstanders riepen foei! in alle toonaarden, meeleggers zeiden fijn! en bravo! Degenen die met een flinke dosis humor er tussen wilden komen, werden aan de kant geveegd. Het is duidelijk: dat klokgebeier riep méér wakker dan alleen een simpele anti-lawaaiactie. De schoolstrijd werd er bij gehaald, de moeilijkheden bij de wetgeving over crematie en echtscheiding, heel die lange strijd die buitenkerkelijken gestreden hebben en strijden om op gelijke voet te komen met andersdenkenden. Om actueel te blijven werd ook het gebed, dat de provinciale staten voor hun vergadering plegen uit te spreken en dat onlangs in Noord-Holland werd afgeschaft, erbij gesleept. Kortom, alle wrijf- en knelpunten kwamen in het geding. Om het lawaai ging het al spoedig helemaal niet meer. Er zijn nog genoeg lawaaimakende zaken in onze steeds meer verstedelijkte en verstenigde samenleving en daarbij is het gelui van klokken er slechts één uit vele.

Wat echter overblijft en waar het thans om gaat, is het principe en Hollanders zijn daar altijd bijzonder fel op. Het hij-wel en ik-niet ligt ons niet en op het: ik een beetje meer dan jij hebben we 't evenmin voorzien.

Dus werd er al snel gezegd: ja, als het Humanistisch Verbond zijn bijeenkomsten liet vooraf gaan door een of ander duidelijk lawaai, dan zou je wat horen. Dr. Duintjer zelf noemde het laten loeien van sirenes van de dienst Bescherming Bevolking. Nu zou men het Verbond niet veel kunnen maken als we tot een met klokgelui vergelijkbare vorm overgingen, maar daar hebben we niet de minste behoefte aan. We wensen niet star vast te houden aan tradities en gewoonten, zeker niet als ze uit de tijd dreigen te geraken en bovendien willen we de mening van andersdenkenden graag respecteren. Maar dan willen we ook wel graag het omgekeerde.

Blijft dus de kwestie van het principe over. En daarmee gaat het binnen de kring van de humanisten als met zoveel andere zaken: er zijn net zoveel meningen als er leden zijn. Zoals de PSP'er naast de VVD'er of de P.v.d.A.-er lid van het Verbond kan zijn of de overtuigde monarchist naast de even overtuigde republikein. Wie een humanist naar zijn mening vraagt over het klokkenluiden van de kerk kan horen: afschaffen! zowel als laat ze maar! of het kan me niet schelen! Waarom we er dan toch enige aandacht aan besteden? Omdat ons in die diskussies vooral het gebrek aan humor heeft geërgd en de wijze waarop voor- en tegenstanders met elkaar in de clinch zijn gegaan.

Het Eindhovens Dagblad b.v. zei dit: „Christenen, althans de katholieken, laten zich tegenwoordig gemakkelijk in een hoek drijven. Uitsluitend van hen wordt begrip verlangd. Als die anderen een meerderheid vormen hebben zij zich daaraan te onderschikken. Het gaat ons, nog steeds is het Dagblad aan het woord, te ver dit ook te doen ten opzichte van een geruchtmakende minderheid, die andersdenkenden steeds meer tracht het zwijgen op te leggen. Daarvan zijn de Leidse klokkenstellingen een sprekend getuigenis. Het is een slechte toonzetting van het veelgezongen lied der verdraagzaamheid, maar die laatste hoeft blijkbaar tegenover kerkgangers niet meer in acht te worden genomen”.

Zo, daar kan dr. Duintjer die voor de televisie verklaarde een belijdend protestant te zijn het tenminste mee doen. En de lakonieke woorden van prof. Bomhoff: „Laat die klokken luiden, als niemand meer naar de kerk komt, houdt de koster er van zelf mee op” zetten ook kwaad bloed.

Lieve mensen, laten we wat meer korreltjes zout gebruiken, wat meer humor en wat echte verdraagzaamheid en niet vergeten, dat we blij mogen zijn dat we in ons vrije land ons druk kunnen maken over dit „gemeier omtrent gebeier”.

D. Roethof-Ensing

Bemoeien die humanisten zich daar ook mee?

Vraaggesprek van mevrouw D. Roethof-Ensing met de heer J. Koops in de radio-uitzending van maandag 6 maart 1967.

Vr. Kun je om te beginnen in korte trekken de omvang van je werkzaamheden als geestelijk raadsman in het Rijnmond-gebied voor ons aangeven?

Ja dat wil ik graag proberen hoewel het een moeilijke opgave is om dat in korte trekken te doen. Het gaat in de eerste plaats om de humanistische geestelijke verzorging in zijn algemeenheid tot ontwikkeling te brengen. Dat doe ik niet op mijn eentje, dat doe ik met een team vrijwilligers. Naast de individuele geestelijke verzorging probeer ik groepsgesprekken voor allerlei groepen in het verbond maar ook daarbuiten tot ontwikkeling te brengen. Ook dat moet hoofdzakelijk gebeuren door vrijwilligers. Daarnaast zou je kunnen zeggen dat er allerlei mogelijkheden ons steeds meer duidelijk worden ter bevordering van laat ik zeggen het intermenselijk contact.

Vr. Ja, je noemde al een paar keer dat woord vrijwilligers, nou komt bij mij direct de vraag boven: hoe kom je aan al die vrijwilligers? Dat is eigenlijk eenvoudig uit te leggen, want je zoekt natuurlijk leden van het Humanistisch Verbond op, daar praat je mee, daardoor leer je ze kennen, dan ga je ze als het ware observeren en hopelijk kom je dan tot goede conclusies ten aanzien van het werk van de geestelijke verzorging. Verder maak ik ze mee in gespreks-groepen, mensen die aan gespreksgroepen deelnemen, dat zijn uiteraard mensen, die wat verdergaand geïnteresseerd zijn in het werk van het Humanistisch Verbond en dan word je natuurlijk door het bestuur wel eens op bepaalde leden attent gemaakt.

Vr. Ja, zou je misschien, ook in het kort alweer, kunnen aangeven op wat voor gebied deze vrijwilligers eigenlijk uitgezet worden?

Ja, de meeste vrijwilligers werken, ook weer in zijn algemeenheid, maar er zijn toch wel enkele die b.v. zich vooral bezig houden met het terrein van, ik noem maar wat: dienstweigeraars, ex-delinquenten, homoseksualiteit, dat zijn toch wel de specialisaties in de geestelijke verzorging. Daarnaast zou ik misschien kunnen noemen het contact met bejaarden en zieken.

Vr. Ja, dat brengt mij meteen op het volgende punt eigenlijk: we hebben dus nu de vraag gehad, hoe komen die vrijwilligers naar je toe, maar op dezelfde manier zou ik nu kunnen vragen, hoe kom jij en hoe komen die vrijwilligers aan hun cliënten of moet ik het met een ander woord aanduiden?

Ja, over de benaming cliënten, zijn wij het in

ons werk nog niet goed eens. We blijven dat voorlopig maar gebruiken omdat we geen mooier en geen beter woord weten. De cliënten komen langs allerlei kanalen terecht bij de geestelijke verzorging. Dat kan zijn dat ze het via de radio of via de t.v. hebben gehoord en gezien. Het kan ook zijn, dat een maatschappelijk werk-instelling hen erop attent maakt, wanneer de geestelijke nood b.v. is ontstaan door een sociale nood, het kan ook zijn dat men op het werk van een collega er over hoort, men kan er over lezen. Het is een proces, dat langzamerhand in de samenleving op gang is gekomen, van integratie van het Humanistisch Verbond en de humanistische geestelijke verzorging.

Vr. Brengt het leven in dat Rijnmond-gebied, dat toch zo'n machtig industriegebied aan het worden is, brengt dat voor de buitenkerkelijken in het algemeen extra moeilijkheden met zich mee?

Ik dacht van wel. Ik kan zeggen, dat ik onlangs begonnen ben met nieuw ingekomen buitenkerkelijken zo maar eens een bezoek te brengen, in Rozenburg, in Spijkenisse. Maar bijzonder in Rozenburg is me dat opgevallen. Je moet je voorstellen, Rozenburg was een jaar of zeven geleden een plaatsje van 3½ duizend inwoners, telt nu ongeveer acht duizend inwoners. Van die nieuw ingekomenen, zegt men, is ongeveer 50 % buitenkerkelijk. Dat is geen klein getal en dat heeft mij er toe aangezet om eens te onderzoeken, hoe men zou reageren wanneer men van de zijde van het Humanistisch Verbond zomaar eens een informatief bezoek krijgt. En wij willen graag weten wat wij nu voor betekenis kunnen hebben in de nieuwe situatie van die mensen. En ik moet zeggen dat dat bijzonder goed is ontvangen. Men accepteerde onmiddellijk het feit dat we hen een bezoek brachten en we konden ook nieuwe afspraken maken en op het ogenblik is het zo, dat een aantal mensen graag zouden willen deelnemen om het onderlinge contact te bevorderen door een groepsgesprek.

Vr. Nou, als ik dit allemaal zo hoor, deze werkzaamheden en deze belangstellingen ook, dan rijst toch onmiddellijk de vraag maar hoe is het mogelijk dat iemand dat in zijn eentje in het Rijnmond-gebied verzet, bijgestaan door een groep vrijwilligers alleen.

Ja, mogelijk is het natuurlijk, doordat je je niet houdt aan een veertigjarige- of vijfenveertigjarige werkweek. Je moet dit werk als het ware van binnen uit met een soort vervulling van een opdracht gaan doen, om meer tijd er in te steken dan in een normale werkweek. Maar ik kan ook zeggen, dat onze vrijwilligers over het al-

Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme - Amersfoort - Giro 6168

uitzendingen van het humanistisch verbond

vrijdag 10 maart 22.25 uur: Kort commentaar (Hilv. II)

maandag 13 maart 19.40 uur: „Bemoeien die humanisten zich daar ook mee?”

P. N. Kruyswijk in gesprek met mevr. D. Roethof-Ensing (Hilv. I)

maandag 13 maart 10.25 uur, Televisie Ned. I: Praktisch Humanisme, m.m.v. R. O. Battes. Regie: Geert van den Bogaart.

Voorts vragen wij uw aandacht voor:

dinsdag 14 maart 19.05 uur AVRO: Ontmoeting der levensovertuigingen.

gemeen bijzonder actief en enthousiast dit werk doen en door een goede begeleiding kan het ook steeds gecontinueerd worden. Helaas is het voor ons altijd een probleem van geld. We zouden eigenlijk veel meer kunnen doen, wanneer we veel meer geld zouden hebben. Dat is bij ons een moeilijke zaak.

Vr. Ja, en jammer dat daar nog steeds geen passende oplossing voor is.

Zou je tot slot nog iets kunnen vertellen over het centrum, van waaruit je je werkzaamheden verzet in het Rijnmondgebied, want ik meen toch te weten, dat je daar de beschikking hebt over een huis, een kantoor.

Ja, we hebben dus een kantoor, waar we spreekuren in houden, waar we gespreksgroepen in kunnen houden, waar we cursussen in gaan houden voor gespreksleiders en aanvullende cursussen voor geestelijke raadslieden; van waaruit ook gewerkt wordt in relatie met allerlei instanties, laat ik zeggen ook geestelijken van kerkgenootschappen.

De moeilijkheid was in het verleden, dat we, laat ik zeggen, niet altijd volledig daar de beschikking over konden hebben. Dat wordt misschien anders. De integratie van ons werk wordt

geloof ik bevorderd doordat we een ruimte zullen hebben.

Ons contact met de verschillende kerkgenootschappen en instellingen van maatschappelijk werk gaat moeizamer, dacht ik als we niet uit de voeten kunnen zoals zij dat kunnen. Nu worden we steeds uitgenodigd om bij hen te zijn, we zullen ze ook graag eens uitnodigen om bij ons te zijn.

Vr. Over die samenwerking gesproken, kun je daar nog iets uitvoeriger over zijn? Hoe verloopt eigenlijk die samenwerking en op wat voor gebieden vindt die samenwerking plaats?

Dat is eigenlijk op velerlei gebied. In de eerste plaats is er veel gezamenlijk beraad over laat ik zeggen, woongedeelten in zo'n stad als Rotterdam, die verouderen en waar nieuwe aanpak in de toekomst mogelijk moet worden gemaakt. In de tweede plaats is er beraad over allerlei zaken ten aanzien van het jongerenwerk. In de derde plaats is er regelmatig beraad met wijk-opbouw-organen, maar ook met predikanten, pastoors en paters over de hele migratie-procedures, kortom op alle mogelijke terreinen van het leven ontstaat steeds meer contact.

Mag ik je hartelijk danken voor de komst naar de studio en voor dit gesprek?

Kort commentaar Een radio-uitzending van vrijdag 3 maart 1967

Vrouwen in de tweede kamer

Bij de verkiezingen van nu ruim veertien dagen geleden, werden twaalf vrouwen gekozen tot lid van de tweede kamer. In de vorige zittingsperiode van 1963 tot 1967 waren dat er vijftien op totaal 150. De twaalf van nu, geven — hoe fijn het ook is, dat ze in de kamer zijn gekozen — in zekere zin een achteruitgang aan. Het zal voorlopig wel een onbeantwoorde vraag blijven, hoe het toch komt, dat het aantal „politieke vrouwen” dalende is. Dit is overigens een verschijnsel, dat niet alleen tot ons land beperkt is. Het geldt evenzeer voor Engeland en in sterke mate voor Frankrijk.

Vandaag, vrijdag 3 maart echter, waren de gehele dag alle 150 zitplaatsen in de tweede kamer bezet door vrouwen. Het Nederlands Vrouwen Comité had, in deze zaal, een kongres georganiseerd, dat gewijd was aan de arbeid van de vrouw buiten het eigen gezin. Een bijzonder aktueel onderwerp; want voor de positie van de vrouw, vooral van de buitenshuis werkende vrouw bestaat in deze dagen, grote belangstelling.

In de morgenzitting hebben de aanwezigen in de bankjes van de tweede kamer geluisterd naar drie voordrachten. Indien u meent dat de sprekers in dit vrouwengezelschap, ongetwijfeld ook vrouwen waren, moet ik u teleurstellen. Drie mannen hebben hun licht laten schijnen over diverse kanten van de problemen rondom de arbeid van de vrouw.

In de middaguren heeft het gezelschap zich in een aantal discussiegroepen verdeeld, teneinde vijf verschillende vragen met elkander te bespreken. Laat ons in deze enkele minuten proberen, een humanistisch antwoord te geven op een paar van de vragen, die vanmiddag aan de orde kwamen.

„Is het wenselijk” vroeg men zich af, „dat de beroepskeuze en/of de keuze van werkring van vrouwen en meisjes wordt geleid, bv. naar de verzorgende beroepen, of is juist spreiding van keuzemogelijkheden gewenst?”. Het antwoord van een humanist lijkt me te moeten zijn, dat

het „leiden van beroeps- of werkringkeuze” van wie dan ook, uit den boze is. Mensen in dit land zijn vrije mensen en zij moeten vrij hun toekomstige werkring kunnen kiezen. Dat geldt natuurlijk ook voor meisjes.

Waarom trouwens toch dat voortdurend duwen in de richting van de zgn. verzorgende beroepen? Omdat het zorgen-voor-anderen zo typisch vrouwelijk zou zijn? Of gewoon omdat er toevallig op dit moment een tekort is bv. aan verpleegsters?

Een andere vraag, die aan de orde is gesteld, was de volgende: „Moet bevorderd worden, dat de vrouw, die haar werkring volledig thuis vindt, haar persoonlijkheid ontplooit, mede ten behoeve van de opgroeiende generatie?” Het humanistisch antwoord op de vraag luidt bevestigend. *Natuurlijk* moet de vrouw, die hoofdzakelijk thuis is en daar werkt, mogelijkheden hebben, zich te ontplooiën.

Het recht op ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid is in onze humanistische ogen, een soort grondrecht, dat toekomt aan alle mensen, aan mannen en vrouwen, of ze nu thuis blijven, of buitenshuis werken. In onze mens- en wereldbeschouwing past de mogelijkheid tot optimale ontwikkeling voor allen. Maar het blijft helaas een feit, dat juist die vrouwen, die niet door haar werk, of haar levendige interesse, in kontakt komen met de wereld buiten haar huis, de minste kansen op een volledige ontplooiing kunnen vinden.

Het humanistisch verbond zal graag meedenken met de deelnemers aan het kongres van het vrouwencomité, over eventuele mogelijkheden tot ontplooiing juist van vrouwen. Misschien kunnen we dan medehelpen aan het doen ontstaan van een andere, meer evenwichtige wereld, een wereld, die niet, zoals nu, hoofdzakelijk steunt op en werkt met mannen.

En wie weet, misschien leidt ons gezamenlijk denkwerk er ook toe, dat bij volgende verkiezingen, meer vrouwen in de kamer worden gekozen. Per slot van rekening zijn het er nu toch wel erg weinig: 12 van de 150!

M. Rood-de Boer